

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΝ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ

**Δὲν φθάνει νὰ εἶη τὸ καλὸν , ἀλλὰ τὸ κύριον
εἶναι νὰ τὸν μεταχειρίζεται καλά.**

Καρτεσ. περὶ Μεθόδ., σελ. 1.

ΡΕΝΑΤΟΥ ΚΑΡΤΕΣΙΟΥ

ΔΟΓΟΣ ΠΕΡΙ ΜΕΘΟΔΟΥ

ΤΟΥ ΟΔΗΓΕΙΝ ΚΑΛΩΣ ΤΟΝ ΝΟΥΝ, ΚΑΙ ΖΗΤΕΙΝ
ΤΗΝ ΑΛΗΘΕΙΑΝ ΕΙΣ ΤΑΣ ΕΠΙΣΤΗΜΑΣ

Εκ τοῦ Γαλλικοῦ μεταφρασθεῖς

ΥΠΟ Ν. ΠΙΚΚΟΛΟΥ,

Διδασκάλου τῆς Φιλοσοφίας εἰς τὴν Ἰόνιον Ακαδημίαν.

ΕΝ ΚΕΡΚΥΡΑ,

ΕΚ ΤΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ

1824.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΝ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΝ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ

**ΑΓΑΘΗ. ΤΥΧΗ.
ΙΩΑΝΝΗ. ΛΣΑΝΗ. ΚΕΦΑΛΛΗΝΙ.**

**ΙΑΤΡΩΙ. ΕΛΛΟΓΙΜΩΙ
ΠΟΛΙΤΗΙ. ΚΑΛΩΙ. ΚΑΓΑΘΩΙ.
ΦΙΛΩΙ.
ΕΝ. ΣΥΜΦΟΡΑΙΣ. ΚΑΙ. ΕΥΠΡΑΓΙΑΙΣ.**

**ΠΙΣΤΩΙ,
ΤΗΝ. ΒΙΒΛΟΝ. ΤΗΝΔΕ.
ΨΥΓΝΩΜΟΝΩΝ. ΑΝΕΘΗΚΕΝ.
Ο. ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΗΣ.**

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ ΤΟΥ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΟΥ

~~ΙΣΤΟΡΙΕΣ~~

Εἰς τὸν βίον τοῦ Συγγραφέως θέλει ἰδεῖ ὁ ἀναγνώστης δύο ἀπὸ τὰς αἰτίας, αἱ ὁποῖαι μὲ παρεκίνησαν νὰ μεταφράσω τὸν παρόντα Λόγον· πρῶτον, ὡς καλλίστην πρὸ παρασκευῆν εἰς τὴν σπουδὴν τῆς φιλοσοφίας· καὶ δεύτερον, ὡς περιέχοντα τοὺς ὀρθοτέρους κανόνας τοῦ φιλοσοφεῖν, ἢ ζητεῖν τὴν ἀλήθειαν.

Μὲ ταῦτα τὰ προτερήματα, διὰ τὰ ὁποῖα τὸ σύγγραμμα τοῦτο τοῦ Π α τ ρ ὸ ς τ ῆ ς ἀ λ η θ ε ῦ ς φ ι λ ο σ ο φ ί α ς (1) νομίζεται κλασικόν, εὐρίσκονται ἐνωμένα καὶ ἄλλα, τὰ ὁποῖα τὸ συζένουν ὄχι ὀλιγώτερον. Κανὲν βιβλίον ἴσως δὲν εἶναι ἐπιτηδειότερον νὰ ἐρεθίσῃ τὴν περιέργειαν καὶ φιλομάθειαν, ἢ νὰ διεγείρῃ τὴν ἐνέργειαν τοῦ λόγου καὶ τῆς σκέψεως. Ὁ Συγγραφεὺς, ἐν ᾧ παρασένει σύνοψιν ὅλων τῶν ὑποκειμένων τῆς ἀνθρωπίνης γνώσεως, τὰ ἐκθέτει μὲ τρόπον ἐλκυστικόν, καὶ μὲ τὸ θέληττον τῆς ἡδονῆς βοηθεῖ ἀκόμη τὴν προσοχὴν τοῦ ἀναγινώσκοντος.

(1) Ὡς τὸν ὀνομάζει ὁ ἑνδοξὸς Dugald Stewart εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς φιλοσοφίας. Id. Napier's Supplement to the Encyclopædia Britannica, vol. I. p. 86, 103.

ή

Ίσως τὸ προτέρημα τοῦτο φανῆ ἑλάττωμα εἰς ἐκείνους, ὅσοι πρώτην ἀρετὴν τῶν διδακτικῶν βιβλίων νομίζουν τὴν ξηρότητα· ἴσως μὴ εὐρίσκοντες εἰς αὐτὸ ὀρισμούς καὶ ὑφορισμούς, διαιρέσεις καὶ ὑποδιαιρέσεις, προτάσεις καὶ συμπεράσματα, σχόλια καὶ παρασχόλια, μάλιστα δὲ ἀσυνήθεις καὶ τρομακτικὰς λέξεις, τὸ κατακρίνουν ὡς ἄτεχνον καὶ ἄχρηστον. Εἰς αὐτοὺς συμφέρει νὰ διίσχυρίζωνται τοιαύτην γνώμην, καὶ ἀκολούθως εἶναι ἀδύνατον νὰ μεταπεισθοῦν. Οἱ δὲ ὀρθῶς φρονοῦντες ἠξεύρουν, καὶ οἱ μὴ προκατειλημμένοι εὐκόλα καταλαμβάνουν, ὅτι

Οὐτῆς μὲν πανάριστος, θεῖος ὄνειάτι μίσγη,
θυμὸν ἀκουόντεσσιν ὁμῶς τέρασμα, ἰδ' ἀέζων.

Ἡ ἀληθὴς μέθοδος τῆς διδασκαλίας συνίσταται εἰς τὴν τάξιν, τὴν συνάρτησιν καὶ σαφήνειαν τῶν ἰδεῶν, καὶ ὄχι εἰς ἐπιτετηδευμένα σχήματα. Αὐτὴ, παρασκευάζουσα εὐμάθειαν, ὁδοποιεῖ τὴν ἡδονὴν, τὴν ὁποίαν αὐξάνει ἡ εὐκαιρος χρῆσις τῶν γλαφυρῶν νοημάτων, καὶ τῆς φράσεως τὸ εὐάρμοστον. Ἡ δὲ φορτικὴ ἐκείνη καὶ σχολαστικὴ διάταξις οὔτε τὴν κρίσιν, οὔτε τὴν μνήμην βοηθεῖ, ἀλλὰ μόνον ψυχραίνει καὶ ἀηδίζει τοὺς σπουδάζοντας. Ἀντὶ λοιπὸν κατηγορίας δίκαιον εἶναι ν' ἀπολαύουν ἔπαινον καὶ χάριν ἐκεῖνοι, ὅσοι καταπατοῦντες τὰς προλήψεις ἀπέφυγαν τὰ κακὰ, κ' ἐτόλμησαν νὰ δείξουν τὰ καλὰ καθαρὰ καὶ μόνα.

Ἡ ἱστορία τῶν μεγαλοφυῶν ἀνδρῶν εἶναι ἱστορία τοῦ

χειρας σύγγραμμα είναι τμήμα φιλοσόφου ιστορίας πολύτιμον· ἐπειδὴ περιγράφει καὶ τὴν κατάστασιν, εἰς τὴν ὑποίαν εὔρηκεν ὁ Καρτέσιος τὰς ἐπισήμας, καὶ τὴν γενομένην δι' αὐτοῦ ἀνόρθωσιν· ἐπομένως ὀρίζει τὴν ἐποχὴν, εἰς τὴν ὑποίαν διελύθη τὸ σκότος τῆς σχολαστικῆς, καὶ ἀνέλαμψε τὸ φῶς τῆς ὑγιούς φιλοσοφίας (1). Μετὰ τὴν εὔρεσιν τῆς καλῆς μεθόδου ἀκόλουθον ἦτον ἡ αὐξάνη καὶ ἡ πρακότης, ἐπειδὴ ἀρχὴ καὶ ψυχὴ τῆς ὀρθῆς φιλοσοφίας εἶναι ἡ ὀρθὴ μέθοδος (2).

Ἀλλ' ἀρά γε (θέλει τις εἰπεῖ) καὶ ἡ μέθοδος αὐτὴ δὲν ἐτελειοποιήθη ἔτι; καὶ μετὰ τὸν Λόγον τοῦ Καρτεσίου, καλὸν καὶ ὠφέλιμον διὰ τὸν καιρὸν, εἰς τὸν ὁποῖον ἐφάνη, δὲν ἐγράφησαν ἀλλὰ περὶ τῆς αὐτῆς ὕλης ἀκριβέστερα, καὶ ἀκολουθῶς ἀξιώτερα μεταφράσεις; Τὸ κατ' ἐμὲ δηλοῦν ὅτι δὲν γνωρίζω κανέν τοιοῦτον, καὶ ἡ κρίσις πολλῶν σοφῶν καὶ ἀξιολύτων ἀνδρῶν μὲ κάμνει νὰ φρονῶ ὅτι δὲν ὑπάρχει (3). Διὰ νὰ μὴ βαρύνω τὸν ἀναγνώστην μὲ πλῆ-

(1) Ο Brucker, ὁ Buhle καὶ ὁ Tennemann, ἰσοροῦντες τὰ τοῦ Καρτεσίου, συχνότατα ἀναφέρουν τὸν περὶ Μεθόδου Λόγον ὅςτις εἶναι κατ' ἀλήθειαν εἰκὼν τῆς νοητικῆς ζωῆς του, καὶ σύνοψις τῶν φιλοσοφικῶν τοῦ ἔργων.

(2) Τόσον πληροφορημένοι ἦσαν οἱ Ἕλληνες περὶ τῆς ἀληθείας ταύτης, ὥστε εἰς τὴν γλῶσσάν αὐτῶν τὸ, Μ έ θ ο δ ο ς εἶχε κατανατῆσει συνώνυμον μὲ τὸ, Ε π ι σ ῆ μ η. Ἰδ. Ἀριστοτέλ. Ἠθικ. Νικομαχ. Α, α.

(3) Ἐχεδὸν περιττὸν εἶναι νὰ σημειώσω ὅτι ἐννοῶ συγγράμματα ἐπίτηδες καὶ μόνον περὶ Μεθόδου πραγματευόμενα, ἢ μ ο ν ο γ ρ α φ ί α ς, καὶ ὄχι περικοπὰς. Οἱ ἐρασταὶ τῆς φιλοσοφίας προσμένον μὲ πολὺν πόθον τὴν Ἰ σ ο ρ ί α ν τ ῶ ν δ ι α ν ο η τ ι κ ῶ ν μ ε θ ὄ δ ῶ ν τοῦ σοφοῦ Degérando, τῆς ὁποίας ἐδῶκε σύντομον ἀνάλυσιν

θος μαρτυριῶν, ἀρκοῦμαι νὰ φέρω ἐδῶ μίαν μόνην, πρὸ
 ἐνὸς ἔτους γραφθεῖσαν ἀπὸ συνετὸν καὶ πεπαιδευμένον Γάλλο-
 λον. « Ο περὶ Μεθόδου Λόγος εἶναι ἐν ἀπὸ τὰρισουργή-
 « ματα τοῦ ἀνθρωπίνου νοός Κάνεις δὲν θέλει
 « ποτὲ προτείνῃ φρονιμωτέρας συμβουλάς εἰς τοὺς ζη-
 « τοῦντας τὴν ἀλήθειαν, οὐδὲ φανῆ ἰκανώτερος νὰ ἐμπνέῃ
 « λογισμοὺς ὀρθοὺς, καὶ ὑψηλὰ φρονήματα. Τότε θέλω
 « πιστεύει ὅτι σπουδάζεται μεταξὺ ἡμῶν ἡ φιλοσοφία,
 « ὅταν ἰδῶ τὸν Λόγον ἐκεῖνον ἀνὰ χεῖρας ὄλων τῶν νέων,
 « ὅσοι φοιτῶσιν εἰς τὰς ἡμετέρας Ακαδημίας (1). »

Πρὸς τούτοις τῶν μεγάλων ἀνδρῶν τὰ συγγράμματα
 ἔχουσι κάποιον ἐξάριετον χάρισμα, τὸ ὁποῖον τὰ φυλάττει
 διὰ παντὸς ἀξιοσπούδασα. Μὲ τὴν ὁμιλίαν αὐτῶν ὁ νοῦς
 ἔχει μόνον φωτίζεται, ἀλλὰ καὶ μεγαλύνεται καὶ κραταιοῦ-
 ται· ὄχι μόνον ἀποκτᾷ, ἀλλὰ καὶ λαμβάνει ἀφορμὴν νὰ
 γεννᾷ· ὄχι μόνον ἀποδέχεται, ἀλλὰ καὶ θαυμάζει· ἐξαπτό-
 μενος δὲ ἀπὸ ζῆλον γίνεται κρείττων ἑαυτοῦ, καὶ φθάνει
 τὸ ἄκρον, εἰς τὸ ὁποῖον ἔλαχεν ἀπὸ τὴν φύσιν νὰ ὑψωθῇ.

Τῶν τοιούτων ἀνδρῶν καὶ τὰ σφάλματα ἀκόμη εἶναι
 ὠφέλιμα· διότι εἶναι σφάλματα μεγαλονοίας, καὶ δεικνύουσι
 ἐναργῶς τὰ ὅρια τῆς δυνάμεως καὶ ἀδυναμίας ἡμῶν, τὰς
 εὐκάρπους χώρας, ὅσας χρεωσοῦμεν νὰ καλλιεργῶμεν, καὶ
 τὰς ἀβάτους καὶ ὑψικρήμους πέτρας, εἰς τὰς ὁποίας νὰ

(1) De la philosophie morale, par Joseph Droz, p. 274.
 Ἀς ἰδῆ ἀκόμη, ἕως ἀγαπᾷ, τὸν ἀξιόλογον καὶ λεπτομερέστερον ἑπίσημον
 τοῦ Destutt.— Tracy, *Élém. d' Idéologie*, t. 3.e, p. 17 - 6.

προσέχωμεν μή μας αποπλανήσῃ ὑπερβολικὴ τόλμη καὶ περιέργεια.

Παρόμοια σφάλματα ἀπαντῶνται καὶ εἰς τὸν παρόντα Λόγον· τὰ περισσότερα ὅμως ἐξ αὐτῶν ἀναφέρονται εἰς τὴν Φυσικὴν καὶ τὴν Φυσιολογίαν. Ἐν γένει, περὶ τὸν ἐσοχάσθη ν' αὐξήσω τὸν ὄγκον τοῦ βιβλίου μὲ ἀναιρέσεις· διότι οἱ μὲν εἰδήμονες τὰ διακρίνουσιν ἀφ' ἑαυτῶν· οἱ δὲ μαθητεύοντες (διὰ τοὺς ὁποίους ἐξαιρέτως ἔγεινεν ἡ μεταφρασις) ὀδηγοῦνται νὰ τὰ γνωρίσουν ἀπὸ τοὺς διδασκάλους τῶν. Οἱ ἄλλοι δὲν ἔχουν καμμίαν βλάβην νὰ φοβηθοῦν.

Εἰς τὸ τέλος καλὸν μ' ἐφάνη νὰ προσθέσω μέρος τῆς ὀνομαστῆς Λογικῆς τοῦ Ἀρνάλδου, τὸ ὁποῖον περιέχει διδασκαλίαν τινὰς τοῦ Καρτεσίου περὶ ζητημάτων, καὶ πρακτικωτέραν ἀνάπτυξιν τῶν κανόνων τῆς μεθόδου. Ἐγραψα δὲ καὶ σημειώσεις, ὅσας ὁ καιρὸς μ' ἐσυγχώρησε, κ' ἐνόμισα ἀναγκαιοτέρας. Αἱ προσθῆκαι αὗται εἶναι βέβαια μικραὶ, καὶ δὲν ἤθελα τὰς ἀναφέρει, ἂν δὲν ἤλπιζα ὅτι μαρτυροῦσαι τὴν προθυμίαν μου θέλουν κινήσει τὸν ἀναγνώστην εἰς περισσοτέραν συγκατάβασιν.

Ἐν Κερκύρα, 5 Νοεμβρίου, 18...

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΝ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ